

MINISTERSTVO

PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PLÁN DOZORNEJ ČINNOSTI INŠPEKCIE V SOCIÁLNYCH VECIACH NA KALENDÁRNY ROK 2024

INŠPEKCIA V SOCIÁLNYCH VECIACH

„Kritický partner v sociálnych veciach“

OBSAH

ÚVOD	3
PLÁN DOZORNEJ ČINNOSTI V OBLASTI SOCIÁLNYCH SLUŽIEB	6
PLÁN DOZORNEJ ČINNOSTI V OBLASTI SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY	13
PLÁN DOZORNEJ ČINNOSTI V OBLASTI POSKYTOVANIA PEŇAŽNÝCH PRÍSPEVKOV NA KOMPENZÁCIU SOCIÁLNYCH DÔSLEDKOV ŤAŽKÉHO ZDRAVOTNÉHO POSTIHNUTIA	19
ZÁVER	24

■ ÚVOD

INŠPEKCIU V SOCIÁLNYCH VECIACH je podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 345/2022 Z. z. o inšpekcii v sociálnych veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o inšpekcii v sociálnych veciach“) **VÝKON DOZORU** nad dodržiavaním určených osobitných predpisov¹ taxatívne určenými subjektami (ďalej len „dozorované subjekty“). Dozorované subjektami takto sú:

- **POSKYTOVATELIA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB,**
- **OSOBY, KTORÉ VYKONÁVAJÚ OPATRENIA SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY,**
- **FYZICKÉ OSOBY, KTORÝM BOL PRIZNANÝ PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA KOMPENZÁCIU SOCIÁLNYCH DÔSLEDKOV ŤAŽKÉHO ZDRAVOTNÉHO POSTIHNUTIA,**
- **FYZICKÉ OSOBY, KTORÉ VYKONÁVAJÚ OSOBNÚ ASISTENCIU ALEBO OPATROVANIE FYZICKEJ OSOBY S ŤAŽKÝM ZDRAVOTNÝM POSTIHNUTÍM,**
- **OSOBY, U KTORÝCH JE DÔVODNÝ PREDPOKLAD, ŽE VYKONÁVAJÚ ČINNOSTI, KTORÉ SÚ NEOPRÁVNENÝM POSKYTOVANÍM SOCIÁLNEJ SLUŽBY,**
- **OSOBY, U KTORÝCH JE DÔVODNÝ PREDPOKLAD, ŽE NEOPRÁVNENE VYKONÁVAJÚ OPATRENIA SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY.**

Primárnym účelom dozoru je **VYHODNOTENIE** činností dozorovaných subjektov vzhľadom na ich súlad s povinnosťami, ktoré sú práve dozorovaným subjektom určené platnými a účinnými právnymi predpismi – **zistenie/overenie skutočného stavu a jeho porovnanie so stavom ex lege žiaducim**. Dôležitou súčasťou inšpekčnej činnosti je súčasne špecifikácia a odôvodnenie konkrétnych odchýlok – porušení platnej právnej úpravy.

Na takéto hodnotenie činností dozorovaných subjektov *vis a vis* ich povinnosti im v danej oblasti sociálnych vecí určených platnou a účinnou právnou úpravou, nadväzuje podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. b) zákona o inšpekcii v sociálnych veciach právne relevantné reagovanie na zistené nedostatky – **NÁPRAVNÁ FUNKCIA DOZORU** (opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a príčin ich vzniku), ktorá plynule prechádza až do ovplyvňovania dozorovaných subjektov **VYVODZOVANÍM ADMINISTRATÍVNOPRÁVNEJ ZODPOVEDNOSTI** za porušenie povinností vyplývajúcich z osobitných predpisov ako aj zo samotného zákona o inšpekcii v sociálnych veciach.

Zjednodušene povedané, dôvodom a súčasne aj účelom dozoru v sociálnych veciach je to, aby ciele, ktoré sú stanovené a i mienené/sledované právnymi predpismi v oblasti sociálnych vecí

¹ Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;

AJ V SKUTOČNOSTI DOSIAHNUTÉ BOLI, keďže nestačí povinnosti iba určiť, ale je predovšetkým vzhľadom na osobitnú zraniteľnosť osôb (najmä maloleté deti, seniori, osoby so zdravotným znevýhodnením alebo s ťažkým zdravotným postihnutím, osoby odkázane na pomoc inej osoby) potrebné plnenie týchto povinností i sledovať, či overovať.

Podľa ustanovenia § 3 ods. 1 písm. d) prvého bodu zákona o inšpekcii v sociálnych veciach je realizácia/ výkon dozornej činnosti v oblasti sociálnych vecí „plánovaný“, teda priority prebieha podľa **PLÁNU DOZORNEJ ČINNOSTI NA NASLEDUJÚCI KALENDÁRNY ROK** (ďalej len „plán dozornej činnosti“). Takýto plán dozornej činnosti potom vychádza z:

- **LEGITÍMNEHO VEREJNÉHO ZÁUJMU,**
- **ODBORNÝCH INFORMÁCIÍ, POZNATKOV, VÝVOJA A RIZÍK V TEJ – KTOREJ VECNEJ OBLASTI INŠPEKCIE V SOCIÁLNYCH VECIACH,**
- **REÁLNYCH MOŽNOSTÍ VÝKONU DOZORU,**
- **PRIORÍT NASMEROVANIA ČINNOSTÍ INŠPEKCIE V SOCIÁLNYCH VECIACH V DANOM OBDOBÍ,**
- **VÝSLEDKOV DOZORNEJ ČINNOSTI V PREDCHÁDZAJÚCOM KALENDÁRNYM ROKU.**

Plán dozornej činnosti sa zverejňuje na webovom sídle Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR SR“) a Inšpekcie v sociálnych veciach (ďalej len „ISV“) ako **SAMOSTATNÉHO** organizačného útvaru MPSVR SR², čím sa zdôrazňuje aj **PREVENTÍVNE** pôsobenie dozoru, jeho **INFORMATÍVNA** a **USMERŇUJÚCA** funkcia a v neposlednom rade **TRANSPARENTNOSŤ** výkonu dozoru v sociálnych veciach.

Podľa ustanovenia § 4 ods. 2 zákona o inšpekcii v sociálnych veciach MPSVR SR vykonáva dozor v sociálnych veciach **ZO SVOJEJ VLASTNEJ INICIATÍVY** buď **NA ZÁKLADE PLÁNU DOZORNEJ ČINNOSTI** alebo **MIMO PLÁNU DOZORNEJ ČINNOSTI**, ak je to potrebné na základe oznámenia na výkon dozoru alebo na preverenie plnenia povinností dozorovaného subjektu.

Podľa ustanovenia § 3 ods. 1 písm. d) druhého bodu zákona o inšpekcii v sociálnych veciach MPSVR SR vypracováva a zverejňuje na svojom webovom sídle **HODNOTIACU SPRÁVU O VÝSLEDKOCH INŠPEKČNEJ ČINNOSTI ZA PREDCHÁDZAJÚCI KALENDÁRNY ROK**.

Podľa ustanovenia § 11 zákona o inšpekcii v sociálnych veciach MPSVR SR na svojom webovom sídle **ZVEREJŇUJE AJ PRIEBEŽNÉ VÝSLEDKY INŠPEKČNEJ ČINNOSTI**³ (záznam z vykonaného dozoru alebo protokol o výsledku vykonaného dozoru, právoplatné rozhodnutie vo veci uloženia pokuty, právoplatné rozhodnutie vo veci uloženia pokuty a zákazu vykonávať činnosť, písomná správa o opatreniach prijatých na odstránenie nedostatkov zistených pri výkone dozoru a príčin ich vzniku, písomná správa o splnení opatrení prijatých na odstránenie

² <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/inspekcia-socialnych-veciach/nova-web-stranka.html>;

³ <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/inspekcia-socialnych-veciach/vysledky-inspekcej-cinnosti/vysledky-inspekcej-cinnosti.html>;

zistených nedostatkov). Výsledky inšpekčnej činnosti sa zverejňujú bez uvedenia osobných údajov.

Účelom zverejňovania výsledkov inšpekčnej činnosti je zvyšovanie informovanosti o povinnostiach a ich plnení poskytovateľmi sociálnych služieb, fyzickými osobami, ktorým bol priznaný peňažný príspevok na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, osobnými asistentmi a osobami, ktoré vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a transparentnosť výkonu inšpekčnej činnosti.

■ PLÁN DOZORNEJ ČINNOSTI V OBLASTI SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a) prvého bodu zákona o inšpekcii v sociálnych veciach sa dozor vykonáva nad dodržiavaním zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“) **POSKYTOVATEĽOM SOCIÁLNYCH SLUŽIEB**. Dozorom sa overuje plnenie povinností určených práve poskytovateľom sociálnych služieb platným a účinným zákonom o sociálnych službách, vrátane dodržiavania štandardov kvality poskytovanej sociálnej služby podľa prílohy č. 2 k zákonu o sociálnych službách **pri poskytovaní sociálnej služby**.

Takýmito povinnosťami sú napríklad – povinnosť plniť priestorové a personálne podmienky, vytvárať pri poskytovaní sociálnej služby také podmienky, aby boli napĺňané práva prijímateľov sociálnej služby a prihliadať na ich individuálne potreby, vytvárať priaznivé pracovné prostredie pre zamestnancov, poskytovať sociálnu službu na odbornej úrovni, či spolupracovať s rodinou prijímateľa sociálnej služby.

Poskytovateľom sociálnej služby je podľa ustanovenia § 3 zákona o sociálnych službách (za podmienok ustanovených zákonom o sociálnych službách) **OBEC, PRÁVNICKÁ OSOBA ZRIADENÁ OBCOU ALEBO ZALOŽENÁ OBCOU, PRÁVNICKÁ OSOBA ZRIADENÁ VYŠŠÍM ÚZEMNÝM CELKOM** (ďalej len „VÚC“) **ALEBO ZALOŽENÁ VÚC** a **INÁ OSOBA** (neverejný poskytovateľ sociálnej služby).

V Slovenskej republike k januáru 2024 pôsobí **2 286 POSKYTOVATEĽOV SOCIÁLNEJ SLUŽBY**, ktorí poskytujú celkovo 5 817 sociálnych služieb v 2 361 miestach s kapacitou 92 037 miest. Z toho **1 325 subjektov predstavujú verejní poskytovatelia sociálnych služieb** (obec, subjekty zriadené alebo založené obcou alebo VÚC) poskytujúci sociálne služby celkovo na **60 484 registrovaných miestach** a **961 subjektov predstavujú neverejní poskytovatelia** poskytujúci sociálne služby celkovo na **31 393 miestach**.

Z celkového počtu **56 804 prijímateľov sociálnych služieb podmienených odkázanosťou** sa sociálna služba poskytuje:

- **terénnou formou** (spolu **9 871 prijímateľov**) 11 osobám vo veku do 18 rokov, 385 osobám vo veku 19 - 61 rokov a 9474 osobám vo veku nad 62 rokov;
- **ambulantnou formou** (spolu **6 033 prijímateľov**) 560 osobám vo veku do 18 rokov, 2904 osobám vo veku 19 - 61 rokov a 2 569 osobám vo veku nad 62 rokov;
- **pobytovou celoročnou formou** (spolu **40 757 prijímateľov**) 42 osobám vo veku do 18 rokov, **8 135 osobám vo veku 19 - 61 rokov** a **32 570 osobám vo veku nad 62 rokov**;

- **pobytovou týždennou formou** (spolu **437 prijímateľov**) 41 osobám vo veku do 18 rokov, 359 osobám vo veku 19 - 61 rokov a 37 osobám vo veku nad 62 rokov.

DOZORNÁ ČINNOSŤ PLÁNOVANÁ NA KALENDÁRNY ROK 2024 V OBLASTI SOCIÁLNYCH SLUŽIEB JE TEDA ZAMERANÁ NA DODRŽIAVANIE VYBRANÝCH POVINNOSTÍ POSKYTOVATEĽOV SOCIÁLNEJ SLUŽBY. TIETO, AKO JE TO UŽ UVEDENÉ VYŠŠIE IM VYPLÝVAJÚ Z PLATNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY A PRÁVE ICH EFEKTÍVNE NAPLNANIE MÁ VIESŤ, ČI VEDIE K TVORBE TAKÉHO PROSTREDIA PRE PRIJÍMATEĽOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB, KDE SÚ ICH PRÁVA I ADEKVÁTNE PRI POSKYTOVANÍ SOCIÁLNEJ SLUŽBY ZARUČENÉ A APLIKOVANÉ:

- **PLÁNOVANIE A REALIZÁCIA** poskytovania sociálnej služby podľa **INDIVIDUÁLNYCH POTRIEB OSOBY**, jej schopností a cieľov tak, keď podľa ustanovenia § 6 ods. 2 písm. a) zákona o sociálnych službách má fyzická osoba právo na poskytovanie sociálnej služby, ktorá svojím rozsahom, formou a spôsobom poskytovania umožňuje realizovať jej **ZÁKLADNÉ ĽUDSKÉ PRÁVA A SLOBODY, ZACHOVÁVA JEJ ĽUDSKÚ DÔSTOJNOSŤ, aktivizuje ju k posilneniu sebestačnosti, zabraňuje jej sociálnemu vylúčeniu a podporuje jej začlenenie do spoločnosti;**
- zabezpečovanie **BEZPEČNOSTI PRIJÍMATEĽOV POBYTOVÝCH FORIEM SOCIÁLNEJ SLUŽBY** (týždennej a celoročnej) podmienenej odkázanosťou osoby na pomoc inej osoby - spôsob, akým poskytovateľ sociálnej služby pracuje s **rizikovými situáciami**, v ktorých môže dôjsť k **priamemu ohrozeniu života alebo zdravia prijímateľa sociálnej služby alebo iných fyzických osôb**, teda práca poskytovateľa sociálnej služby s rizikom na **individuálnej úrovni** ako aj na **úrovni organizácie;**
- poskytovanie sociálnej služby v komunitnom centre, v nízkoprahovom dennom centre a v nízkoprahovej sociálnej službe pre deti a rodinu **NA ODBORNEJ ÚROVNI.**

Vzhľadom na vyššie uvedené – obsahové vymedzenie zamerania inšpekčnej činnosti sú predmetom dozoru v roku 2024 nasledovné povinnosti poskytovateľa sociálnej služby:

1. POVINNOSŤ POSKYTOVATEĽA SOCIÁLNEJ SLUŽBY PODĽA USTANOVENIA § 9 ODS. 1 A ODS. 2 ZÁKONA O SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH

Ide o povinnosť poskytovateľa sociálnej služby v:

- **ÚTULKU,**
- **DOMOVE NA POLCESTE,**
- **SLUŽBE VČASNEJ INTERVENCIE,**
- **ZARIADENÍ PODPOROVANÉHO BÝVANIA,**

- ZARIADENÍ PRE SENIOROV,
- ZARIADENÍ OPATROVATEĽSKEJ SLUŽBY,
- REHABILITAČNOM STREDISKU,
- DOMOVE SOCIÁLNYCH SLUŽIEB,
- ŠPECIALIZOVANOM ZARIADENÍ,
- DENNOM STACIONÁRI, A
- PRI POSKYTOVANÍ PODPORY SAMOSTATNÉHO BÝVANIA

plánovať poskytovanie sociálnej služby **podľa individuálnych potrieb, schopností a cieľov prijímateľa sociálnej služby**, viesť písomné individuálne záznamy o priebehu poskytovania sociálnej služby a hodnotiť priebeh poskytovania sociálnej služby **za účasti prijímateľa sociálnej služby (ďalej len „individuálny plán“)**. Zároveň, ak je prijímateľ sociálnej služby fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím alebo fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, súčasťou takéhoto individuálneho plánu je aj program sociálnej rehabilitácie. Individuálny plán má byť **komplexným, flexibilným a koordinovaným nástrojom na aktívnu spoluprácu** poskytovateľa sociálnej služby, prijímateľa sociálnej služby, jeho rodiny a komunity. **Ciele individuálneho plánu majú vychádzať z individuálnych potrieb prijímateľa sociálnej služby** a zo spolupráce prijímateľa sociálnej služby a poskytovateľa sociálnej služby. Individuálny plán má koordinovať pracovník, ktorý podporuje a sprevádza prijímateľa sociálnej služby v procese individuálneho plánovania (ďalej len „**kľúčový pracovník**“). Proces individuálneho plánovania zahŕňa **identifikáciu individuálnych potrieb, voľbu cieľov individuálneho plánu, voľbu metód dosahovania cieľov individuálneho plánu, plán činností a aktivít napĺňania individuálneho plánu a hodnotenie individuálneho plánu**.

Súčasne, podľa ustanovenia § 9 ods. 8 zákona o sociálnych službách ide o povinnosť plniť **štandardy kvality poskytovanej sociálnej služby** podľa prílohy č. 2 zákona o sociálnych službách a to **kritéria 1.5** (Individuálny plán prijímateľa sociálnej služby alebo postupy a pravidlá individuálnej práce s prijímateľom sociálnej služby)⁴.

⁴ *Poskytovateľ sociálnej služby je povinný prihliadať na individuálne potreby prijímateľa sociálnej služby pri poskytovaní všetkých druhov sociálnych služieb. Sociálne služby uvedené v § 26, § 27, § 33 až 40 a § 57 sú poskytované na základe individuálneho plánu, ktorý vychádza z individuálnych potrieb, schopností a cieľov prijímateľa sociálnej služby. Individuálny plán je nástrojom na spoluprácu medzi prijímateľom sociálnej služby a zamestnancami poskytovateľa sociálnej služby. Každý prijímateľ sociálnej služby má komplexný individuálny plán, ktorý obsahuje jeho ciele (najmä vo fyziologickej, sociálnej, psychickej, kultúrnej a spirituálnej oblasti) a želania, ale aj ciele v oblasti aktivizácie, vzdelávania a zamestnávania, ktoré smerujú k podpore nezávislého života, podpore duševného zdravia alebo k prevencii voči zhoršeniu súčasného stavu. Cieľom individuálneho plánu je vytvoriť takú podporu, aby mohol prijímateľ sociálnej služby žiť zmysluplný a čo najsamostatnejší život. Poskytovateľ sociálnej služby vytvára priestor na to, aby pri všetkých rozhodnutiach poskytol prijímateľovi potrebnú podporu a rešpektoval jeho preferencie a želania. Poskytovateľ pobytovej sociálnej služby využíva všetky možnosti na uľahčenie prechodu prijímateľa pobytovej sociálnej služby ku komunitnému spôsobu života v prirodzenom prostredí. Individuálny plán reflektuje rozhodnutia a preferencie prijímateľa sociálnej služby v oblasti podpory, efektívne sa realizuje a je pravidelne prehodnocovaný a aktualizovaný prijímateľom sociálnej služby a zamestnancami poskytovateľa sociálnej služby. Poskytovateľ sociálnej služby má písomne alebo audiovizuálne vypracovaný individuálny plán pre každého prijímateľa sociálnej služby tak, aby bol zrozumiteľný prijímateľovi sociálnej služby, jeho rodine a podpornej komunite. Poskytovateľ sociálnej služby plánuje, realizuje a hodnotí*

2. POVINNOSŤ POSKYTOVATEĽA POBYTOVEJ FORMY SOCIÁLNEJ SLUŽBY PODMIENENEJ ODKÁZANOSŤOU PODĽA USTANOVENIA § 10 ZÁKONA O SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH

Ide o povinnosť poskytovateľa pobytovej sociálnej služby podmienenej odkázanosťou v:

- ZARIADENÍ PODPOROVANÉHO BÝVANIA,
- ZARIADENÍ PRE SENIOROV,
- ZARIADENÍ OPATROVATEĽSKEJ SLUŽBY,
- REHABILITAČNOM STREDISKU,
- DOMOVE SOCIÁLNYCH SLUŽIEB A
- ŠPECIALIZOVANOM ZARIADENÍ

nepoužívať pri poskytovaní sociálnej služby prostriedky **netelesného a telesného obmedzenia** (s výnimkami a podmienkami hmotnoprávneho aj procedurálneho charakteru výslovne a i taxatívne stanovenými zákonom o sociálnych službách). Súčasne, podľa ustanovenia § 9 ods. 8 zákona o sociálnych službách ide o povinnosť **plniť štandardy kvality poskytovanej sociálnej služby** podľa prílohy č. 2 zákona o sociálnych službách a to konkrétne **kritéria 1.8** (Prevenia krízových situácií a práca s rizikom v sociálnych službách. Používanie prostriedkov

priebeh poskytovania sociálnej služby spoločne s prijímateľom sociálnej služby s ohľadom na jeho osobné ciele a možnosti. Ak je prijímateľom sociálnej služby maloleté dieťa, rozhodujúce postavenie má rodina a pri plánovaní sa vychádza z individuálnych potrieb rodiny prijímateľa sociálnej služby. Poskytovateľ sociálnej služby rešpektuje osobné preferencie prijímateľa sociálnej služby pri výbere kľúčového pracovníka v procese individuálneho plánovania. Počet prijímateľov sociálnej služby, ktorých v procese individuálneho plánovania podporuje a sprevádza jeden kľúčový pracovník poskytovateľa sociálnej služby, zohľadňuje mieru intenzity potrebnej podpory. V procese individuálneho plánovania poskytovateľ sociálnej služby podporuje prijímateľa sociálnej služby v príprave plánu vopred vyslovených želaní, ktorý špecifikuje starostlivosť, podporu a možnosti nezávislého života podľa preferencií prijímateľa sociálnej služby v situácii, keď mu zdravotný stav v budúcnosti neumožní komunikovať svoje voľby a preferencie;

netelesného obmedzenia a telesného obmedzenia)⁵ a **kritérium 1.9** (Ochrana pred zlým zaobchádzaním)⁶.

V januári 2024 bolo v Slovenskej republike v týchto druhoch pobytových zariadení sociálnych služieb podmienených odkázanosťou fyzickej osoby na pomoc inej osoby registrovaných spolu **43 561 miest**, čo predstavuje až 86,4 % z celkového počtu miest týchto vybraných druhov sociálnych služieb (50 393 miest). Celoročná forma starostlivosti sa poskytovala na 43 004 miestach (98,7 %), týždenná starostlivosť zahŕňala 557 miest (1,3 %).

Pri poskytovaní pobytovej formy týchto vybraných druhov sociálnych služieb, ktoré nahrádzajú prirodzené prostredie ich prijímateľom, je **zvýšené riziko výskytu situácií, pri ktorých môže byť priamo ohrozený život alebo zdravie, či už prijímateľov sociálnych služieb alebo iných osôb** (napr. zamestnancov poskytovateľa sociálnej služby alebo rodinných príslušníkov či blízkych osôb prijímateľov). Z tohto dôvodu je potrebné dbať na ochranu prijímateľov a teda overiť, akým spôsobom si poskytovatelia sociálnych služieb plnia svoje zákonné povinnosti obzvlášť pri ochrane života, zdravia a dôstojnosti prijímateľov.

Vyššie uvedené potvrdzujú i **výsledky inšpekčnej činnosti v oblasti sociálnych služieb v roku 2023**, ktoré taktiež upriamujú pozornosť na to, že niektorí poskytovatelia sociálnych služieb

⁵ *Poskytovateľ sociálnej služby má vypracované postupy a pravidlá riešenia krízových situácií a systém preventívnych opatrení na predchádzanie vzniku krízových situácií. Poskytovateľ sociálnej služby má zistené rizikové oblasti, v ktorých hrozí riziko porušovania základných ľudských práv a slobôd a má písomne vypracované vnútorné preventívne opatrenia na predchádzanie ich porušovaniu. Poskytovateľ sociálnej služby spolu s prijímateľom sociálnej služby, jeho rodinou a inými osobami navrhuje, dohodne a vypracováva postup krízovej intervencie na zvládanie krízových situácií, má vytvorené postupy a pravidlá na riešenie krízy u prijímateľa sociálnej služby a zabezpečenie vhodných služieb (napríklad rizikový plán). Pri poskytovaní sociálnej služby má poskytovateľ sociálnej služby určené postupy a pravidlá používania prostriedkov netelesného a telesného obmedzenia v jasne definovaných prípadoch nutnosti ich využitia. Všetky použitia netelesných a telesných obmedzení je poskytovateľ sociálnej služby povinný hlásiť v súlade s týmto zákonom. Prijímatelia sociálnej služby nie sú vystavení izolácii alebo obmedzujúcim prostriedkom. Poskytovateľ sociálnej služby uplatňuje prioritne alternatívne riešenia namiesto používania izolácie alebo obmedzenia a zamestnanci sú vyškolení v deeskalačných technikách, krízovej intervencii, plánovaní rizík a predchádzaniu utrpenia prijímateľov sociálnej služby alebo ohrozeniu života alebo zdravia zamestnancov. Nastavenie deeskalačných techník, techník na zvládanie krízy je realizované a konzultované s prijímateľmi sociálnej služby tak, aby boli identifikované spúšťače a faktory, ktoré môže vnímať prijímateľ sociálnej služby ako nápomocné v predchádzaní kríz. Zároveň je nutné, aby boli definované preferované metódy, techniky a postupy krízovej intervencie. Preferované metódy, techniky a postupy krízovej intervencie identifikované konkrétnym prijímateľom sociálnej služby sú okamžite dostupné pri vzniku krízy a sú súčasťou jeho individuálneho plánu;*

⁶ *Poskytovateľ sociálnej služby má spracované a realizuje preventívne opatrenia a postupy na zabránenie mučeniu alebo krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu v súlade s čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ostatným formám zlého zaobchádzania. Zamestnanci poskytovateľa sociálnej služby zaobchádzajú s prijímateľmi sociálnej služby ľudsky, dôstojne a s úctou. Žiadny prijímateľ sociálnej služby nie je vystavený akejkoľvek forme týrania, ponižujúceho zaobchádzania, zneužívania alebo iným formám zlého zaobchádzania. Poskytovateľ sociálnej služby má prijaté náležité opatrenia, aby nedochádzalo k žiadnym formám týrania, zanedbávania, zneužívania alebo zlého zaobchádzania. Poskytovateľ sociálnej služby pomáha prijímateľom sociálnej služby, ktorí boli týraní, zanedbávaní alebo zneužívaní, získať potrebnú podporu. Voči osobe, o ktorej bolo preukázané, že týra, zneužíva alebo zanedbáva prijímateľov je vyvodená disciplinárna a iná právna zodpovednosť;*

používajú nedovolené obmedzenia prijímateľov sociálnej služby, využívajú telesné obmedzenia aj v takých prípadoch, ktoré nepredstavujú ohrozenie života a zdravia, či uprednostňujú telesné obmedzenia osôb pred netelesnými prostriedkami ich obmedzenia v krízových situáciách⁷.

V kalendárnom roku 2024 bude dozor nad plnením si tejto povinnosti poskytovateľov sociálnej služby realizovaný tak, že sa **proporcionálne zohľadnia kritériá ako napr. typ poskytovateľa sociálnej služby** (verejný alebo neverejný poskytovateľ sociálnej služby) ale aj **kapacita zariadenia sociálnej služby**, keďže so zvyšujúcou sa kapacitou zariadenia sa aj môže zvyšovať riziko výskytu takých situácií, kde môže byť priamo ohrozený život alebo zdravie, či už prijímateľov alebo iných osôb, či regionálne hľadisko.

Z hľadiska kapacity až cca **37 % (16 175) z celkového počtu prijímateľov, ktorým sa poskytuje pobytová forma týchto vybraných druhov sociálnych služieb žije v zariadeniach s kapacitou nad 100 miest** a ďalších 20% (8 883) prijímateľov v zariadeniach s kapacitou vyššou ako 60 miest.

3. POVINNOSŤ POSKYTOVATEĽA SOCIÁLNEJ SLUŽBY POSKYTOVAŤ SOCIÁLNU SLUŽBU NA ODBORNEJ ÚROVNI PODĽA USTANOVENIA § 7 PÍSM. C) ZÁKONA O SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH

Ide o povinnosť poskytovateľa sociálnej služby v:

- **KOMUNITNOM CENTRE,**
- **NÍZKOPRAHOVOM DENNOM CENTRE A**
- **NÍZKOPRAHOVEJ SOCIÁLNEJ SLUŽBE PRE DETI A RODINU**

poskytovať sociálnu službu na odbornej úrovni podľa ustanovenia § 7 písm. c) zákona o sociálnych službách, pričom podľa ustanovenia § 15 ods. 1 zákona o sociálnych službách je poskytovateľ sociálnej služby povinný vykonávať odborné činnosti, zabezpečovať vykonávanie týchto činností alebo utvárať podmienky na ich vykonávanie v rozsahu ustanovenom zákonom o sociálnych službách pre druh sociálnej služby, ktorý poskytuje. Súčasne, podľa ustanovenia § 9 ods. 8 zákona o sociálnych službách ide o povinnosť **plniť štandardy kvality poskytovanej sociálnej služby** podľa prílohy č. 2 zákona o sociálnych službách a to konkrétne **kritéria 1.4** (Účel a odborné zameranie metód, techník a postupov pri poskytovaní odborných činností vymedzených pre daný druh sociálnej služby)⁸.

⁷ [Výsledky inšpekčnej činnosti - oblasť sociálnych služieb - MPSVR SR \(gov.sk\)](#), [Uloženie pokuty - MPSVR SR \(gov.sk\)](#), [Neodkladné opatrenia - MPSVR SR \(gov.sk\)](#);

⁸ *Odborné činnosti vymedzené pre daný druh sociálnej služby sa vykonávajú metódami, technikami a postupmi zodpovedajúcimi poznatkom humánne orientovaných vied a poznatkom o stave a vývoji poskytovania sociálnych služieb. Sú používané cielene a transparentne, sú orientované na zabezpečenie individuálnych potrieb*

Ide pritom o **vybrané druhy sociálnych služieb krízovej intervencie**, ktoré sú dlhodobo finančne podporované z európskych štrukturálnych a investičných fondov prostredníctvom národných projektov a preto, berúc do úvahy cieľ, ako aj účel poskytovania týchto sociálnych služieb je potrebné overiť, či ich poskytovatelia zabezpečujú vykonávanie týchto odborných činností.

Pri výkone dozoru u vybraných poskytovateľov sociálnych služieb v kalendárnom roku 2024 sa proporcionálne zohľadnia kritériá ako napr. to, že **70% poskytovateľov týchto vybraných druhov sociálnych služieb krízovej intervencie je zriadených alebo založených obcou alebo mestom** (8 nízkoprahové denné centrum, 349 komunitné centrum, 22 nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu) a 30% je neverejných poskytovateľov tejto sociálnej služby (14 nízkoprahové denné centrum, 110 komunitné centrum, 38 nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu)⁹. Z hľadiska regionálneho rozloženia je **najvyšší počet poskytovateľov týchto druhov sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji (138)**. V Košickom samosprávnom kraji je týchto poskytovateľov 96, v Banskobystrickom samosprávnom kraji 65, Nitrianskom samosprávnom kraji 36, Žilinskom samosprávnom kraji 16, v Trenčianskom samosprávnom kraji 15, v Trnavskom samosprávnom kraji 11 a v Bratislavskom samosprávnom kraji 2 poskytovatelia.

prijímateľa sociálnej služby, na dodržiavanie holistického (celostného) prístupu, na podporu jeho aktívnej účasti a spolurozhodovania. Poskytovateľ sociálnej služby uplatňuje inovatívne overené vedecké poznatky a flexibilne ich využíva. Odborní zamestnanci poskytovateľa sociálnej služby majú dostatočné a rôznorodé zručnosti a znalosti pri poskytovaní odborných činností určených zákonom pre daný druh sociálnej služby vrátane sociálneho poradenstva, sociálnej rehabilitácie a sú o nastavených postupoch a pravidlách informovaní. Podpora prijímateľov pobytovej sociálnej služby a ich rodín, blízkych osôb alebo opatrovníkov je orientovaná na podporu nezávislého života a začlenenie do komunity. Zamestnanci poskytovateľa pobytovej sociálnej služby sú informovaní o dostupnosti a úlohe komunitných služieb a zdrojov na podporu nezávislého života a začlenenia do komunity. Prijímateľom sociálnej služby je sprostredkovaná možnosť konzultovať a využiť podporu iných odborných pracovníkov z príslušných profesií a oblastí, ak si to sami želajú;

9 Údaje vychádzajú z Informačného systému sociálnych služieb dostupné k 26.1.2024.

■ PLÁN DOZORNEJ ČINNOSTI V OBLASTI SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY

Podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a) tretieho bodu zákona o inšpekcii v sociálnych veciach sa dozor vykonáva nad dodržiavaním zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) v rozsahu plnenia povinností **pri vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** (ďalej len „opatrenia SPODaSK“) a ďalších povinností vyplývajúcich subjektom práve z tohto zákona. Zákon č. 305/2005 Z. z. pritom upravuje povinností **obsahového aj procesného charakteru** adresované subjektom vykonávajúcim opatrenia SPODaSK. Ku skupine týchto povinností sa následne viaže aj úprava podrobností ich aplikácie vo vykonávacom predpise – vyhláške MPSVR SR č. 103/2018 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. (ďalej len „vyhláška č. 103/2018 Z. z.“).

Dozorovanými subjektmi sú podľa ustanovenia § 2 ods. 2 písm. c) zákona o inšpekcii v sociálnych veciach **osoby, ktoré vykonávajú opatrenia SPODaSK** podľa zákona č. 305/2005 Z. z., teda také subjekty, ktoré plnia zákonom stanovené povinnosti v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (okrem obce a vyššieho územného celku). Podľa ustanovenia § 71 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. opatrenia SPODaSK vykonávajú **MPSVR SR, orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, obec, vyšší územný celok, akreditovaný subjekt, osoba, ktorá vykonáva opatrenia SPODaSK** podľa ustanovenia § 10 zákona č. 305/2005 Z. z. a **sociálny pracovník vykonávajúci samostatnú prax** výkonom niektorých - zákonom č. 305/2005 Z. z. určených opatrení. **Orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** sú potom podľa ustanovenia § 71 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. **Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny a úrady práce, sociálnych vecí a rodiny**.

DOZORNÁ ČINNOSŤ V KALENDÁRNYM ROKU 2024 JE V OBLASTI SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY ZAMERANÁ NA OVERENIE DODRŽIAVANIA VYBRANÝCH POVINNOSTÍ VYŠŠIE UVEDENÝCH SUBJEKTOV, KDE PRÁVE AJ ICH NAPLŇANIE A DODRŽIAVANIE MÁ VIESŤ KU REGLEMENTÁCII SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY TAK, ABY TÁTO ZABEZPEČOVALA PREDCHÁDZANIE VZNIKU KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ V RODINE, OCHRANU PRÁV A PRÁVOM CHRÁNENÝCH ZÁUJMOV DETÍ, PREDCHÁDZANIE PREHLBOVANIA A OPAKOVANIA PORÚCH PSYCHICKÉHO VÝVINU, FYZICKÉHO VÝVINU A SOCIÁLNEHO VÝVINU DETÍ (USTANOVENIE § 1 ODS. 1 ZÁKONA Č. 305/2005 Z. Z.). IDE V KALENDÁRNYM ROKU 2024 O NASLEDUJÚCE POVINNOSTI DOZOROVANÝCH SUBJEKTOV:

1. POVINNOSŤ CENTRA PRE DETI A RODINU PODĽA USTANOVENIA § 51 ODS. 6) ZÁKONA Č. 305/2005 Z. Z. – DIEŤA DO ŠIESTICH ROKOV VEKU NAJNESKÔR DO ŠTYROCH TÝŽDŇOV OD PRIJATIA DO ZARADIŤ DO PROFESIONÁLNEJ NÁHRADNEJ RODINY

Vykonávanie pobytového opatrenia súdu v **profesionálnej náhradnej rodine** má podľa ustanovenia § 51 ods. 4) písm. a) zákona č. 305/2005 z. z. **prednosť** pred jeho vykonávaním v samostatne usporiadanej skupine a podľa ustanovenia § 51 ods. 4 písm. b) tohto zákona má prednosť vykonávanie pobytového opatrenia súdu v samostatne usporiadanej skupine zriadenej v rodinnom dome s jedným bytom alebo v byte v bytovom dome, v ktorom sa nachádza jedna samostatne usporiadaná skupina pred vykonávaním tohto opatrenia v inej samostatne usporiadanej skupine (napr. v samostatnej diagnostickej skupine alebo v špecializovanej samostatnej skupine). Podľa ustanovenia § 51 ods. 7 zákona č. 305/2005 z. z. centrum pre deti a rodinu (ďalej len „centrum“) môže starostlivosť o dieťa zabezpečiť v špecializovanej samostatnej skupine, **len ak ju nemožno zabezpečiť v profesionálnej náhradnej rodine alebo v samostatnej skupine** a ak výsledky (i priebežné) odbornej diagnostiky preukazujú, že zdravotný stav dieťaťa s duševnou poruchou vyžaduje ošetrovateľskú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine alebo je dieťaťu potrebné vzhľadom na jeho zdravotný stav poskytovať osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine. Centrum vtedy požiada príslušný úrad práce sociálnych vecí a rodiny o posúdenie potreby osobitnej starostlivosti v špecializovanej skupine – podľa ustanovenia § 11 ods. 1 písm. g) zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Výsledok lekárskej posudkovej činnosti však nijako nevstupuje do povinnosti ustanovenej centru pri vykonávaní pobytových opatrení súdu a zaradovaní dieťaťa do profesionálnej náhradnej rodiny alebo do samostatne usporiadanej skupiny (nezužuje, nerozširuje ani nemení ich obsah a rozsah) – teda **nealternuje** samotné rozhodnutie centra v procese aplikácie/ realizácie zákonných povinností a hierarchicky usporiadaných zákonných pravidiel daných zákonom č. 305/2005 Z. z.

Pri zaradovaní dieťaťa do profesionálnej náhradnej rodiny zákon č. 305/2005 Z. z. ustanovuje i povinnosť rešpektovať súrodenecké a rodičovské väzby.

Obzvlášť zraniteľnou skupinou detí, pre ktoré sa v centrách vykonávajú pobytové opatrenia súdu, sú **deti do šiestich rokov veku**, kde zákon č. 305/2005 z. z. vo svojom ustanovení § 51 ods. 6 jednoznačne určuje **pravidlo zaradenia dieťaťa do profesionálnej náhradnej rodiny** a to najneskôr do štyroch týždňov od prijatia do centra.

Výnimky z tohto pravidla sú potom určené taxatívne a i explicitne ako **tri situácie**, kedy musí dôjsť k naplneniu okolností vymedzených pre tú – ktorú situáciu dieťaťa, aby vznikla na strane

centra možnosť dieťa do šiestich rokov veku nezaradiť do profesionálnej náhradnej rodiny. Takto je výnimkou taká situácia dieťaťa, že jeho zdravotný stav vyžaduje osobitnú starostlivosť – starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine vzhľadom na jeho zdravotný stav a súčasne nie je možné centrom zabezpečiť starostlivosť v domácom prostredí profesionálnej náhradnej rodiny. Obe podmienky umožňujúce centru poskytovať starostlivosť o dieťa nie v profesionálnej náhradnej rodine a ani v samostatnej skupine v tomto prípade dieťaťa musia byť pritom splnené **kumulatívne**, navyše **v priebehu celého času poskytovania starostlivosti o dieťa centrom**. Ďalšou výnimkou je situácia, ak umiestnenie dieťaťa v profesionálnej náhradnej rodine nie je vhodné vzhľadom na účel výchovného opatrenia pobytovou formou, o ktorom rozhodol súd. Poslednou výnimkou je situácia, keď **je v záujme dieťaťa zachovávať súrodenecké väzby** a spoločné umiestnenie súrodencov v profesionálnej náhradnej rodine je spojené so **závažnou prekážkou**. Opäť ide o situáciu, kde zákon č. 305/2005 Z. z. vyžaduje naplnenie oboch podmienok kumulatívne a v priebehu celého času poskytovania starostlivosti o dieťa centrom.

Vyššie uvedené potvrdzujú i **výsledky inšpekčnej činnosti v tejto oblasti v roku 2023**, ktoré taktiež upriamujú pozornosť na to, že centrá pre deti a rodiny túto povinnosť nedostatočne reflektujú pri umiestňovaní detí do profesionálnych náhradných rodín resp. zaraďovaní do skupín v rámci svojej štruktúry, ako aj aplikujú možné výnimky z pravidla takto určeného zákonom č. 305/2005 Z. z. bez dostatočného zvažovania a prehodnocovania individuálnej situácie dieťaťa a osobitne jeho/jej najlepšieho záujmu¹⁰.

Celkový počet detí a mladých dospelých, pre ktoré vykonávajú centrá pobytové opatrenia SPODaSK na základe súdneho rozhodnutia alebo na základe dohody k decembru 2023 bol 4 911. Z tohto počtu je v centrách umiestnených spolu **976 detí vo veku do 6 rokov**, pričom **684 detí do 6 rokov veku je zaradených do profesionálnych náhradných rodín a 292 detí do 6 rokov veku je zaradených do samostatne usporiadaných skupín** (30% deťom do 6 rokov veku nie je poskytovaná starostlivosť v domácom prostredí profesionálnych náhradných rodín).

2. POVINNOSŤ CENTRA PRE DETI A RODINU PODĽA USTANOVENIA § 49 ODS. 6) ZÁKONA Č. 305/2005 Z. Z. – PRIPRAVIŤ V SPOLUPRÁCI S ORGÁNOM SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY, A AK JE TO VZHĽADOM NA VEK A ROZUMOVÚ VYSPELOSŤ DIEŤAŤA MOŽNÉ, AJ S DIEŤAŤOM, INDIVIDUÁLNY PLÁN ROZVOJA OSOBNOSTI DIEŤAŤA.

Podľa ustanovenia § 49 ods. 6) zákona č. 305/2005 Z. z. centrum je povinné pripraviť v spolupráci s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a ak je to vzhľadom na vek a rozumovú vyspelosť dieťaťa možné, aj s dieťaťom, **individuálny plán rozvoja**

¹⁰ <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/inspekcia-socialnych-veciach/vysledky-inspeknej-cinnosti/oblast-socialnopravnej-ochrany-deti-socialnej-kurately.html>;

osobnosti dieťaťa. Podľa vyhlášky č. 103/2018 Z. z. individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa je súborom čiastkových plánov vykonávania odborných činností v centre, ktorými sú najmä plán sociálnej práce, plán výchovnej práce s dieťaťom, hlavné úlohy psychologickéj činnosti psychológa centra a plán komplexnej ošetrovateľskej starostlivosti, ak si to zdravotný stav dieťaťa vyžaduje. Súčasťou plánu sociálnej práce individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa je aj **plán prípravy na osamostatnenie sa mladého dospelého** spracovaný najmenej rok pred dovŕšením plnoletosti dieťaťa a **plán osamostatňovania sa mladého dospelého**, ktorého súčasťou je aj predpokladaný spôsob zabezpečenia si ďalšieho bývania.

Centrá vykonávali k decembru 2023 opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pre 4911 detí a mladých dospelých, z toho pre **1032 detí vo veku od 15 do 18 rokov** a pre **323 mladých dospelých nad 18 rokov veku**.

Táto časť dozornej činnosti v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately bude teda zameraná na overenie si plnenia povinnosti centra vypracovať plán prípravy na osamostatnenie sa mladého dospelého a plán osamostatňovania sa mladého dospelého, ako aj na to, či tento plán zohľadňuje rôzne individuálne potreby dieťaťa/mladého dospelého tak, aby na následné osamostatnenie bol pripravený – najmä, či jeho súčasťou je predpokladaný spôsob zabezpečenia si ďalšieho bývania, a či centrum príslušný plán osamostatnenia sa pripravuje v spolupráci s dieťaťom/mladým dospelým, ak je to vzhľadom na jeho rozumovú vyspelosť možné, tak, aby bol schopný si zabezpečiť bývanie a samostatne sa živiť ako to predpokladá vo svojom ustanovení § 55 zákon č. 305/2005 Z. z.

3. POVINNOSŤ ORGÁNU SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY DETÍ A SOCIÁLNEJ KURATELY PODĽA USTANOVENIA § 32 ODS. 3 ZÁKONA Č. 305/2005 Z. Z. - NAJMENEJ RAZ ZA ŠEŠŤ MESIACOV NAVŠTEVOVAŤ DIEŤA V ZARIADENÍ NA VÝKON ROZHODNUTIA SÚDU NA ÚČEL SLEDOVANIA PSYCHICKÉHO VÝVINU, FYZICKÉHO VÝVINU A SOCIÁLNEHO VÝVINU DIEŤAŤA.

Podľa ustanovenia § 32 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v spolupráci so zariadením na výkon rozhodnutia súdu, s obcou a akreditovaným subjektom, ktorý vykonáva opatrenia zamerané na úpravu rodinných pomerov v prirodzenom rodinnom prostredí, vypracúva plán sociálnej práce s rodinou dieťaťa, ktorého súčasťou je sledovanie psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa. Na tento účel orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately **najmenej raz za šesť mesiacov navštevuje dieťa v zariadení na výkon rozhodnutia súdu.**

Zariadením na výkon rozhodnutia súdu, na ktorého sa táto povinnosť orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vzťahuje, je **centrum pre deti a rodiny, diagnostické centrum, liečebno-výchovné sanatórium a reedukačné centrum** (ďalej len „zariadenie“).

Zákon taktiež stanovuje účel návštevy dieťaťa v zariadení (sledovanie psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa), ako aj minimálnu frekvenciu jej realizácie (najmenej raz za šesť mesiacov). Z uvedeného vyplýva, že navštevovanie dieťaťa v zariadení musí byť zo strany orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vopred plánované na základe plánu sociálnej práce s rodinou dieťaťa, ktorého súčasťou musí byť sledovanie vývinu dieťaťa, ktoré musí obsahovať plánovanú aktivitu/opatrenie/úlohu navštevovať dieťa v zariadení, s konkrétnym termínom/termínmi plnenia, pričom tento termín musí byť stanovený v súlade s aktuálnou potrebou dieťaťa – najmenej však raz za šesť mesiacov. Frekvencia plnenia povinnosti orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately navštevovať dieťa v zariadení, sa teda v prvom rade odvíja od plánu sociálnej práce s rodinou dieťaťa a musí byť jeho súčasťou.

Dozorná činnosť preto bude preverovať plnenie povinnosti orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately navštevovať dieťa, najmenej raz za šesť mesiacov, v súlade s vypracovaným plánom sociálnej práce s rodinou dieťaťa, vrátane posúdenia toho, či samotné navštevovanie dieťaťa v zariadení splnilo svoj účel, ktorým je sledovanie psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu dieťaťa.

K januáru 2024 bolo spolu v reedukačných centrách, diagnostických centrách a liečebno-výchovných sanatóriách umiestnených takmer 550 detí, pričom viac ako 400 detí bolo umiestnených v reedukačných centrách.

4. **POVINNOSŤ CENTRA PRE DETI A RODINY PODĽA USTANOVENIA § 57 ODS. 1 PÍSM. B) ZÁKONA Č. 305/2005 Z. Z. - VYKONÁVAŤ RESOCIALIZAČNÝ PROGRAM PRE DIEŤA PO PREDCHÁDZAJÚCOM POSKYTNUTÍ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI V ŠPECIALIZAČNOM ODBORE DETSKÁ PSYCHIATRIA V ÚSTAVNOM ZDRAVOTNÍCKOM ZARIADENÍ V ROZSAHU NAJMENEJ ŠTYROCH TÝŽDŇOV NA ODPORÚČANIE LEKÁRA SO ŠPECIALIZÁCIOU V ŠPECIALIZAČNOM ODBORE DETSKÁ PSYCHIATRIA**
5. **POVINNOSŤ CENTRA PRE DETI A RODINU PODĽA USTANOVENIA § 57 ODS. 4 ZÁKONA Č. 305/2005 Z. Z. - ZABEZPEČIŤ NADVÄZNOŠŤ POSKYTOVANIA ŠPECIALIZOVANEJ AMBULANTNEJ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI POSKYTOVANEJ LEKÁROM SO ŠPECIALIZÁCIOU V ŠPECIALIZAČNOM ODBORE DETSKÁ PSYCHIATRIA, AK SA VYKONÁVA RESOCIALIZAČNÝ PROGRAM PRE DIEŤA.**

Podľa ustanovenia § 57 ods. 1 písm. b) zákona č. 305/2005 Z. z. centrum pre deti a rodiny vykonáva resocializačný program pre dieťa po predchádzajúcom poskytnutí zdravotnej starostlivosti v špecializačnom odbore detská psychiatria v ústavnom zdravotníckom zariadení v rozsahu najmenej štyroch týždňov na odporúčanie lekára so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria a na základe písomnej dohody s rodičom dieťaťa alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, rozhodnutia súdu o uložení výchovného

opatrenia, ktorým súd uložil pobyt v zariadení, ktoré vykonáva resocializačný program alebo rozhodnutia súdu o nariadení neodkladného opatrenia.

Podľa ustanovenia § 57 ods. 2 zákona č. 305/2005 Z. z. **splnenie podmienky** predchádzajúceho poskytnutia zdravotnej starostlivosti v špecializačnom odbore detská psychiatria v ústavnom zdravotníckom zariadení v rozsahu najmenej štyroch týždňov **potvrdí v predmetnom odporúčaní lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria.**

Podľa ustanovenia § 57 ods. 4 písm. a) bod 2 zákona č. 305/2005 Z. z. je centrum ďalej **povinné dieťaťu zabezpečiť nadväznosť poskytovania špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti poskytovanej lekárom so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria.**

Je nutné zdôrazniť, že **resocializácia nie je liečba**, ale aktivizácia vnútorných schopností dieťaťa najmä na prekonanie psychických dôsledkov, fyzických dôsledkov a sociálnych dôsledkov užívania drog a na zapojenie sa do života v prirodzenom prostredí. Resocializácia teda nesmie dieťaťu nahrádzať príslušnú liečbu a dieťa nesmie byť umiestnené v centre pre deti a rodiny, resp. absolvovať resocializačný program, nepripravené po zdravotnej stránke, bez preukázateľne lekárske potvrdenej diagnózy a príslušného odporúčania.

Dozorná činnosť preverí nutne plnenie oboch vyššie uvedených povinností centra pre deti a rodiny, ktoré vykonáva resocializačný programom spoločne a vo vzájomnej súvislosti, nakoľko na seba vzájomne nadväzujú a ich dôsledné splnenie/plnenie ako jediné garantuje každému umiestnenému dieťaťu kontinuálne zabezpečenie poskytovania špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti.

K januáru 2023 bolo do centier pre deti a rodiny s resocializačným programom umiestnených spolu **29 detí.**

■ PLÁN DOZORNEJ ČINNOSTI V OBLASTI POSKYTOVANIA PEŇAŽNÝCH PRÍSPEVKOV NA KOMPENZÁCIU SOCIÁLNYCH DÔSLEDKOV ŤAŽKÉHO ZDRAVOTNÉHO POSTIHNUTIA

Podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a) druhého bodu zákona o inšpekcii v sociálnych veciach sa dozor vykonáva nad dodržiavaním zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o peňažných príspevkoch“) pri poskytovaní **peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia** (ďalej len „kompenzácia ŤZP“) v rozsahu plnenia povinnosti:

- používať priznaný peňažný príspevok **NA USTANOVENÝ ÚČEL**,
- poskytovať pomoc fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len „ŤZP“), na ktorej zabezpečenie (pomoci) sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu alebo peňažný príspevok na opatrovanie v ustanovenej **KVALITE A V ROZSAHU**.

Dozorom sa teda overuje účelnosť použitia peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP a rozsah a kvalita poskytovanej pomoci osobe s ŤZP, keďže účelom poskytovania týchto peňažných príspevkov je podporiť **SOCIÁLNE ZAČLENENIE FYZICKEJ OSOBY S ŤZP DO SPOLOČNOSTI**, jej aktívnu účasť a nevyhnutné zachovanie ľudskej dôstojnosti.

Dozorovaným subjektom v prípade týchto peňažných príspevkov sú **FYZICKÉ OSOBY**, ktorým povinnosti vyplývajú z platného a účinného zákona o peňažných príspevkoch, pričom zákon o inšpekcii v sociálnych veciach reflektuje ich **OSOBITNÉ POSTAVENIE** ako dozorovaných subjektov (podľa ustanovenia § 2 ods. 2 písm. b) zákona o inšpekcii v sociálnych veciach) – nevzťahuje sa na ne povinnosť predložiť písomnú správu o opatreniach prijatých na odstránenie nedostatkov zistených pri výkone dozoru a príčin ich vzniku.

Účelom dozoru je teda prioritne odstránenie nežiaduceho stavu a zabezpečenie účelnosti použitia peňažných príspevkov na kompenzáciu a kvality a rozsahu starostlivosti o osobu s ŤZP cestou **PRIJATIA EFEKTÍVNYCH A ÚČELNÝCH OPATRENÍ** na odstránenie zistených nedostatkov. V neposlednom rade má osoba s ŤZP právo, aby bola pri výkone dozoru **PRÍTOMNÁ OSOBA**, ktorú si sama zvolí.

Dozorná činnosť v kalendárnom roku 2024 je zameraná na tri druhy peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP:

1. PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA KÚPU OSOBNÉHO MOTOROVÉHO VOZIDLA

Predmetom dozoru bude overenie **ÚČELNOSTI** použitia peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla osobami s ŤZP, ktorým sa tento peňažný príspevok poskytuje – povinnosti podľa:

- **ustanovenia § 34 ods. 10 zákona o peňažných príspevkoch - povinnosti KÚPIŤ OSOBNÉ MOTOROVÉ VOZIDLO DO TROCH MESIACOV OD POSKYTNUTIA PEŇAŽNÉHO PRÍSPEVKU na kúpu osobného motorového vozidla**, (najneskôr však do 12 mesiacov odo dňa poskytnutia tohto peňažného príspevku, ak osobné motorové vozidlo nemožno kúpiť alebo upraviť z dôvodov na strane osoby, ktorej predmetom činnosti je výroba, predaj, distribúcia, sprostredkovanie predaja alebo úprava osobných motorových vozidiel),
- **ustanovenia § 34 ods. 14 zákona o peňažných príspevkoch - povinnosti VRÁTIŤ PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA KÚPU OSOBNÉHO MOTOROVÉHO VOZIDLA** (alebo jeho pomernú časť, ak fyzická osoba s ŤZP predá alebo daruje osobné motorové vozidlo alebo bola povinná vrátiť osobné motorové vozidlo subjektu, ktorý jej poskytol úver na kúpu osobného motorového vozidla pred uplynutím siedmich rokov od poskytnutia tohto peňažného príspevku),
- **ustanovenia § 34 ods. 15 zákona o peňažných príspevkoch - povinnosti VRÁTIŤ POMERNÚ ČASŤ PEŇAŽNÉHO PRÍSPEVKU** (ak do 12 kalendárnych mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o priznaní peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla sa nezamestná alebo sa jej neposkytuje sociálna služba v domove sociálnych služieb, špecializovanom zariadení alebo dennom stacionári alebo nenavštevuje školu a nespĺňa podmienku využívania osobného motorového vozidla najmenej dvakrát v týždni na účely prepravy do zamestnania, školy alebo do domova sociálnych služieb, špecializovaného zariadenia alebo denného stacionára a dvakrát späť, ak sa osobe s ŤZP poskytol peňažný príspevok na základe preukázania, že bude zamestnaná alebo sa jej bude poskytovať uvedená sociálna služba alebo bude navštevovať školu a bude spĺňať vyššie uvedenú podmienku využívania osobného motorového vozidla),
- **ustanovenia § 34 ods. 16 zákona o peňažných príspevkoch - povinnosti VRÁTIŤ PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA KÚPU OSOBNÉHO MOTOROVÉHO VOZIDLA ALEBO JEHO POMERNÚ ČASŤ** (ak osobné motorové vozidlo, na ktorého kúpu sa poskytol tento peňažný príspevok, sa nevyužíva na individuálnu prepravu osoby s ŤZP).

Peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla je finančne nákladným jednorazovým peňažným príspevkom na kompenzáciu ŤZP. V kalendárnom roku 2023 bolo vyplatených úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny **1 186** peňažných príspevkov na kúpu osobného motorového vozidla v celkovej sume **11 722 764,15 eur**. Najvyššia celková suma

tohto príspevku bola v tomto roku (2023) vyplatená v Prešovskom kraji 2 468 584,47 eur a najnižšia v Nitrianskom kraji 655 189,17 eur. V Bratislavskom kraji bola vyplatená suma 1 549 540,60 eur; v Trnavskom kraji 965 105,93 eur; v Trenčianskom kraji 942 029,65 eur; v Žilinskom kraji 1 701 323,06 eur; v Banskobystrickom kraji 1 179 720,19 eur a v Košickom kraji 2 261 271,08 eur.

Od 01. augusta 2023 sa pritom zvýšila suma peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla. Peňažný príspevok na osobné motorové vozidlo je najviac v sume 13 277,58 eur a na osobné motorové vozidlo s automatickou prevodovkou najviac v sume 16 596,96 eur.

2. PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA OPATROVANIE

Predmetom dozoru v oblasti poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP bude dozor nad **ROZSAHOM A KVALITOU POSKYTOVANEJ POMOCI** osobe s ŤZP, na ktorej zabezpečenie sa poskytuje peňažný príspevok na opatrovanie, voči fyzickej osobe, ktorá poskytuje pomoc tejto osobe s ŤZP (teda voči opatrovateľovi) - povinnosti podľa:

- **ustanovenia § 39 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch – PODMIENKY ÚČELU OPATROVANIA,**
- **ustanovenia § 40 ods. 1 zákona o peňažných príspevkoch – PODMIENKY OPATROVANIA FYZICKEJ OSOBY OSOBNĚ OPATROVATEĽOM,**
- **ustanovenia § 40 ods. 4 zákona o peňažných príspevkoch – PODMIENKY BÝVANIA S OSOBOU S ŤZP** (v prípade ak opatrovateľom je iná fyzická osoba ako je uvedená v ustanovení § 40 ods. 3 zákona o peňažných príspevkoch, teda iná fyzická osoba ako rodinný príslušník).

Účelom peňažného príspevku na opatrovanie je zabezpečenie **REÁLNEJ KAŽDODENNEJ POMOCI** pri úkonoch sebaobsluhy, starostlivosti o domácnosť a pri realizovaní sociálnych aktivít poskytovaných pre zraniteľné fyzické osoby s ŤZP, pričom toto je vykonávané osobne opatrovateľom. V každom prípade je potrebné mať na zreteli dodržiavanie stanoveného účelu opatrovania, zabezpečenia rozsahu a kvality poskytovanej pomoci a **ZVÝŠENIE OCHRANY TÝCHTO OSÔB**, ktoré sú odkázané na pomoc v sociálnej oblasti, ktorú im poskytujú a za týmto účelom sú príjemcami i zmienených peňažných príspevkov „neformálni poskytovatelia starostlivosti“. Reforma dohľadu je v tejto oblasti i súčasťou Plánu obnovy a odolnosti Slovenska (Komponentu 13: Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť).

V kalendárnom roku 2023 bolo v priemere mesačne **68 274 OPATROVANÝCH OSÔB S ŤZP**. V Bratislavskom kraji to bolo 3 970 osôb, v Trnavskom kraji 6 788 osôb, v Trenčianskom kraji

5 228 osôb, v Nitrianskom kraji 8 762 osôb, v Žilinskom kraji 11 229 osôb, v Banskobystrickom kraji 7 325 osôb, v Prešovskom kraji 11 771 osôb a v Košickom kraji 13 201 osôb.

Spolu poskytovalo pomoc osobám s ŤZP v kalendárnom roku 2023 v priemere mesačne **66 365 opatrovateľov** a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny **bola vyplácaná priemerná MESAČNÁ SUMA 31 315 145,11 EUR NA PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA OPATROVANIE.**

3. PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA OSOBNÚ ASISTENCIU

Predmetom dozoru v oblasti poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP bude dozor nad

- **ROZSAHOM A KVALITOU POSKYTOVANEJ POMOCI** osobe s ŤZP, na ktorej zabezpečenie sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu, **VOČI FYZICKEJ OSOBE, KTORÁ POSKYTUJE POMOC** tejto osobe s ŤZP (teda voči osobnému asistentovi) - povinnosti podľa:
 - ustanovenia § 20 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia - podmienky účelu osobnej asistencie,
 - ustanovenia § 23 ods. 1 zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia – podmienky vykonávania osobnej asistencie len fyzickou osobou, ktorá dovŕšila najmenej 18 rokov veku, má spôsobilosť na právne úkony a nie je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby v činnostiach, ktoré má vykonávať ako osobný asistent,
 - ustanovenia § 23 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia – podmienky vykonávania osobnej asistencie na základe písomnej zmluvy o výkone osobnej asistencie uzatvorenej medzi fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a osobným asistentom,
- **ÚČELNOSŤOU POUŽÍVANIA** peňažného príspevku na osobnú asistenciu **VOČI FYZICKEJ OSOBE S ŤZP**, ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu - povinnosti podľa:
 - ustanovenia § 20 ods. 2 zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia - podmienky účelu osobnej asistencie,
 - ustanovenia § 23 ods. 6 zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia - povinnosť vykazovať počet hodín vykonanej osobnej asistencie za každý kalendárny mesiac,

- **ustanovenia § 23 ods. 7 zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia** - povinnosť predkladať potvrdenie o vyplatených odmenách osobnému asistentovi.

Účelom peňažného príspevku na osobnú asistenciu je **AKTIVIZÁCIA, PODPORA SOCIÁLNEHO ZAČLENENIA** osoby s ŤZP a **PODPORA JEJ NEZÁVISLOSTI** a možnosti rozhodovať sa a ovplyvňovať plnenie rodinných rolí, vykonávanie pracovných aktivít, vzdelávacích aktivít a voľnočasových aktivít. Rovnako, ako je tomu pri peňažnom príspevku na opatrovanie, je potrebné mať na zreteli dodržiavanie stanoveného účelu osobnej asistencie, zabezpečenia rozsahu a kvality poskytovanej pomoci, **ZVÝŠENIE OCHRANY TÝCHTO OSÔB S ŤZP**, ktoré sú odkázané na pomoc v sociálnej oblasti, ktorú im poskytujú „neformálni poskytovatelia starostlivosti“. Reforma dohľadu je v tejto oblasti i súčasťou Plánu obnovy a odolnosti Slovenska (Komponentu 13: Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť).

Spolu sa v kalendárnom roku 2023 osobám s ŤZP poskytovalo v priemere mesačne **12 780 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu** a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny **bola vyplácaná priemerná MESAČNÁ SUMA 9 236 135,25 EUR NA PEŇAŽNÝ PRÍSPEVOK NA OSOBNÚ ASISTENCIU**. V Bratislavskom kraji to bolo 2 443 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu, v Trnavskom kraji 1 244 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu, v Trenčianskom kraji 777 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu, v Nitrianskom kraji 699 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu, v Žilinskom kraji 1 160 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu, v Banskobystrickom kraji 1 019 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu, v Prešovskom kraji 1 977 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu a v Košickom kraji 3 461 peňažných príspevkov na osobnú asistenciu.

ISV zároveň v niektorých, či osobitných prípadoch dozorov, kde bude predmetom dozoru peňažný príspevok podľa plánu dozornej činnosti na kalendárny rok 2024 (peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla, peňažný príspevok na osobnú asistenciu alebo peňažný príspevok na opatrovanie) overí v rámci priebehu dozoru aj povinnosti viazané na iné poskytované peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP, ktoré sa osobe s ŤZP poskytujú, z dôvodu zabezpečenia účelnosti a efektivity výkonu dozoru, ako aj čo najmenšieho zaťažovania osoby úkonmi súvisiacimi s výkonom toho/ ktorého špecifického dozoru.

ZÁVER

Počet vykonaných dozorov bude vo všetkých oblastiach spadajúcich do pôsobnosti ISV v kalendárnom roku 2024 pokrývať **všetky regióny Slovenska**, brať do úvahy **osobitosti** ako aj **systémové nastavenia** jednotlivých vecných oblastí, pričom kvantita vykonaných dozorov bude nutne zohľadňovať i proces budovania personálnych, či materiálnych **kapacít** Inšpekcie v sociálnych veciach a v neposlednom rade nastavovanie **postupov** a tvorby **rozhodovacej praxe** Inšpekcie v sociálnych veciach.

Základný právny rámec týchto postupov a rozhodovania – teda oprávnenia a povinnosti Inšpekcie v sociálnych veciach, ako aj postavenie, práva a povinnosti dozorovaných subjektov, stanovuje platná právna úprava. **Podrobnosti aplikácie tejto právnej úpravy sú formované tak, aby reálny výkon inšpekcie v sociálnych veciach bol pre Inšpekciu v sociálnych veciach, ostatné orgány verejnej správy, dozorované subjekty, fyzické osoby, ako aj ďalšie subjekty občianskej spoločnosti, efektívny, transparentný, primeraný, zodpovedný, objektívny, nestranný a vykonávaný na základe princípu rovnakého zaobchádzania, či vylúčenia diskriminácie.**

Dobrá verejná správa síce obsahuje pravidlá zakotvené v právnych normách hmotnoprávnej a procesnej povahy, avšak jej obsahom sú zároveň aj ďalšie požiadavky, ktoré síce nezaväzujú orgány verejnej správy k dobrému správaniu silou právne záväzných a aj vynútiteľných noriem, ale pôsobia ako **štandard výkonu verejnej správy, všeobecnej slušnosti na úrovni súčasného vývoja spoločnosti.**

31. januára 2024

Doc. PhDr. Alena Zvarová Bašistová, PhD.

generálna riaditeľka Inšpekcie v sociálnych veciach